

EVALUATIE UITVOERINGSAGENDA HISTORISCHE BUITENPLAATSEN 2012-2015

VOORWOORD MARIETTE PENNARTS IN EVALUATIE UITVOERINGSAGENDA HISTORISCHE BUITENPLAATSEN

In onze prachtige provincie bepalen de bijna 300 historische buitenplaatsen in grote mate de aantrekkelijkheid van ons lustlandschap. Dit onvervangbaar erfgoed vergt intensief onderhoud. Vooral het historische groen, dat geen directe inkomsten oplevert, is kwetsbaar en raakt verwaarloosd. De druk op juist deze onbebouwde ruimten op en rond de buitenplaats is hoog. Ook de toegankelijkheid van deze pareltjes in ons landschap kan beter.

Om deze pareltjes te behouden is er een aantal jaar geleden een Uitvoeringsagenda opgesteld. Hierin staat een overzicht van alle activiteiten die de provincie, samen met haar partners, ontwikkelt om de buitenplaatsen een veilige en duurzame toekomst te bieden. Voor u ligt nu de evaluatie van deze Uitvoeringsagenda.

Uit deze evaluatie blijkt dat er brede waardering is voor wat er allemaal ontwikkeld is in de afgelopen jaren. Daar ben ik blij om. Maar het betekent niet dat de inspanningen voor de provincie met het aflopen van deze Uitvoeringsagenda ophouden.

In de nieuwe Cultuurnota 'Alles is NU' geven we aan dat we onverminderd inzetten op het behoud en de publiekstoegankelijkheid van buitenplaatsen. Juist in een erfgoedsector die in lange termijn perspectieven moet denken, is het zinvol de Uitvoeringsagenda te beschouwen als een fase in de ontwikkeling van succesvolle pijlers in dat beleid voort te zetten. Deze evaluatie vertelt over de projecten, bevindingen en ontwikkelingen en doet aanbevelingen om met elkaar verder te werken aan mooie en toegankelijke buitenplaatsen! Samen met het Platform Utrechtse Buitenplaatsen waarin alle stakeholders en partners vertegenwoordigd zijn, zetten we structureel in op inspanningen op gebied van ruimtelijke kwaliteit, behoud en beheer, kennisontwikkeling en publieksbereik om de Utrechtse buitenplaatsen te behouden en te ontwikkelen!

Mariette Pennarts
Gedeputeerde Cultuur, Recreatie, Milieu, Bestuur en Europa

D.1 BELEEFBARE BUITENPLAATSZONE AMERSFOORTSEWEG: PROJECT WEGH DER WEEGEN

De provincie Utrecht heeft in 2010 een publicatie mogelijk gemaakt, naar aanleiding van het onderzoek naar de geschiedenis van de Amersfoortseweg: *Wegh der Weegen, de ontwikkeling van de Amersfoortseweg 1647-2010*. De pakkende titel komt uit een gedicht dat kort na de aanleg van deze weg is geschreven. Als vervolg op dit boek heeft de Provincie twee kunstwerken geplaatst langs de weg: een hek met daarop de naam Wegh der Weegen en een zitbank. In 2012 is de provincie Utrecht een project gestart om "eigenaarschap te creëren bij de omwonenden voor het zichtbaar maken van de cultuurhistorische aspecten van deze N237 en ervaring op te doen voor dit soort overdrachten van eigenaarschap (pilot)", aldus het toenmalige projectplan. Deze aanpak paste binnen het toenmalige Coalitieakkoord van Gedeputeerde Staten.

Benedikte Lampe, destijds medewerkster bij Cultuur en Erfgoed, nu bij Beleid en projecten Recreatie en Toerisme van de provincie Utrecht, begeleidde en stimuleerde de totstandkoming van een onafhankelijke stichting. Er was al een groepje particulieren dat interesse had getoond voor de weg, evenals Hans Voorberg in de hoedanigheid van voorzitter van de bewonersorganisatie Vereniging Bosch en Duin en Omstreken. Ook op een advertentie in het AD kwamen reacties. Zo ontstond op een organische manier een groep van vijf personen die wel actief wilde worden om de weg meer te laten (be)leven. Het was een combinatie van historisch geïnteresseerden en belanghebbenden bij de weg. Inhoudelijk expert bij het project was senior adviseur Cultureel Erfgoed Roland Blijdenstijn, een van de auteurs van het boek *Wegh der Weegen*.

Hans Voorberg werd pas na lezing van het boek gegrepen door het onderwerp; het refereerde aan zijn jeugdige fascinatie voor deze vreemde, want opvallend brede, weg. Met name het ontwerp van de in het gebied al wonende beroemde architect Jacob van Campen wekte zijn interesse, en de mogelijke invloed van de weg op de vergelijkbare Zeestraat (tegenwoordig Scheveningse weg) in Den Haag-Zorgvliet of Unter den Linden in Berlijn. Het was destijds een groot, ambitieus project dat door de oorlog dramatisch mislukte. Ook de publiek-private uitvoering is bijzonder: wie een kavel kreeg moest het aangrenzende deel van de weg mede aanleggen en onderhouden. Dat er nu nog elementen uit die geschiedenis te zien zijn, maakt het project voor hem extra interessant.

Wat is er bereikt met dit project?

De huidige voorzitter heeft de stichting in januari 2013 opgericht, samen met vier medebestuurders van het eerste uur². De provincie Utrecht heeft een startsubsidie gegeven van € 7.250. Met dit bedrag is onder andere een website gebouwd (www.wegherweegen.nl). Om geïnteresseerden een idee te geven van hoe de weg eruit moet hebben gezien bij de aanleg, is de artist-impression gebruikt die destijds voor het boek werd gemaakt (schutblad voor de titelpagina).

Doel van de stichting is: bekendheid geven aan het verhaal van de weg en dit verleden te laten beleven.

De gedeputeerde voor Cultuur van de provincie Utrecht heeft in september 2013 het project formeel overgedragen aan de stichting. De provincie heeft eveneens zorggedragen voor een brochure over de Wegh die door de Stichting verkocht wordt. Verder heeft de Bond Heemschut een prijsvraag voor de weg uitgeschreven en met de inzendingen is een expositie samengesteld met financiële steun van de provincie Utrecht.

Inmiddels zijn niet alleen de provincie Utrecht, maar ook de vier gemeenten over wier grondgebied de weg loopt (Amersfoort, Soest, Zeist en De Bilt) betrokken bij het project. De stichting heeft een verkorte versie van het boek uitgegeven, een fietsroute gemaakt en programma's verzorgd voor Open Monumentendag 2013 en 2014.

Het bestuur kent nu drie leden³. Meer vrijwilligers werven voor het bestuur blijkt lastig; de meeste mensen zijn niet bereid zich te committeren aan een langer lopende bestuursverantwoordelijkheid. Verder is er een kring van belangstellenden, donateurs en vrijwilligers, in totaal 30 à 40 mensen en er is een Raad van Advies met als beschermheer prof. drs. A.L.L.M. Asselbergs. In 2014 heeft de stichting de ANBI-status gekregen en is er een plan van aanpak voor educatie gemaakt. In 2015 is een educatiepilot gehouden bij het Corderius College, gelegen vlakbij Randenbroek. Leerlingen hebben op twee dagen langs de weg gefietst, opdrachten gedaan en daarover presentaties gegeven. Op 11 en 12 mei 2016 zal deze pilot worden herhaald. De ambitie van de stichting is deze aanpak te professionaliseren via lespakketten voor leerkrachten.

In 2016 zal bij alle 24 oorspronkelijke dwarswegen, sorties genaamd, een herinneringstegel worden geplaatst. Dit is mogelijk dankzij financiering van de provincie Utrecht en een particuliere gift. Verder zal de stichting een dialoog organiseren met partijen langs de weg en andere stakeholders, met als doel het ontwikkelen van een toekomstvisie (streefbeeld) op de weg en het aangrenzende gebied. De inzet is dat de vier betrokken gemeenten en de provincie dit streefbeeld omarmen en uitgangspunt maken voor hun beleid voor dit gebied.

Kijkend naar de oorspronkelijke doelen in het projectplan is er behoorlijk wat bereikt, zo valt te concluderen.

Wat zijn de succes- en faactoren voor zo'n project, inclusief de rol van de provincie Utrecht?

Kort na de oprichting van de stichting werd het in de beleving van de stichtingsvoorzitter stil en leek ook alle aandacht van de provincie weg. Begin 2015 kwamen er tegenstellingen binnen het stichtingsbestuur en heeft een verkleind bestuur na ampele overwegingen besloten door te gaan en de contacten met de provincie weer te intensiveren.

Voor de stichtingsvoorzitter is het erg belangrijk dat de provincie betrokken blijft bij dit project. Juist omdat dit project zoveel potentie heeft: de Wegh kan een icoon van de provincie Utrecht worden. Verder pleit de voorzitter

² Tanja van der Knoop, Pierre Huijbregts, Mieke Visser en Jan Carel van Dijk

³ Het huidige bestuur bestaat uit Hans Voorberg (voorzitter), Nico Broeders (secretaris/penningmeester) en Cees Dubbeld (webbeheer en social media).

voor een centrale regie binnen de provincie bij het opknappen van deze weg. Er is inmiddels al het nodige aangepast aan de weg, maar helaas zonder visie op het geheel en zonder rekening te houden met de bijzondere geschiedenis. Wat de beleidsafdeling van de provincie van belang vindt, wordt onvoldoende vertaald naar de uitvoerende afdelingen en komt niet terug in de vormgeving van de weg.

Leermomenten van de toenmalige projectleider van dit project:

- Wees als overheid duidelijk over wat je doel is en wat niet. Een onafhankelijke stichting is geen uitvoeringsorganisatie van de overheid.
- De teamstelling vereist zorgvuldigheid in verschillende competenties: een goede onderlinge klik, een gedeelde motivatie en organische groei.
- Durf als initiërende overheid het project los te laten. Bouw ook een go-no-go moment in.
- Laat vrijwilligers zelf de inhoud en kwaliteit bepalen, gericht op het gezamenlijke doel. Het gaat immers om hun intrinsieke motivatie. De provincie moet zich niet verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit.
- Breng de vrijwilligers in contact met de juiste mensen binnen en buiten de provincie;
- Overweeg een kleine financiële bijdrage, maar voorkom een subsidie gedreven in plaats van intrinsiek gemotiveerde organisatie.
- Werk vervolgens samen met deze groep en probeer de deelnemers in hun kracht te houden.

D.2 TRAJECT STICHTING SAMENWERKENDE UTRECHTSE KASTEELMUSEA

In november 2013 is op initiatief van de provincie Utrecht het rapport *Kastelen aan Zet, samenwerkingsmogelijkheden Utrechtse kasteelmusea* verschenen. In dit rapport doet voorzitter Natuurmonumenten Hans Wijers aanbevelingen voor verdere professionalisering van de kasteelmusea en voor een sterkere exploitatie via meer samenwerking.

Aanbevelingen uit het rapport zijn: kies samenwerking op maat, niet alleen tussen kasteelmusea onderling maar ook tussen kasteelmusea en toeristische en/of natuurorganisaties. Met de klant als uitgangspunt is er gezamenlijk markt- en klanttevredenheidsonderzoek nodig voor verdere productontwikkeling. Educatieve producten dienen

Poortgebouw Huis Doorn